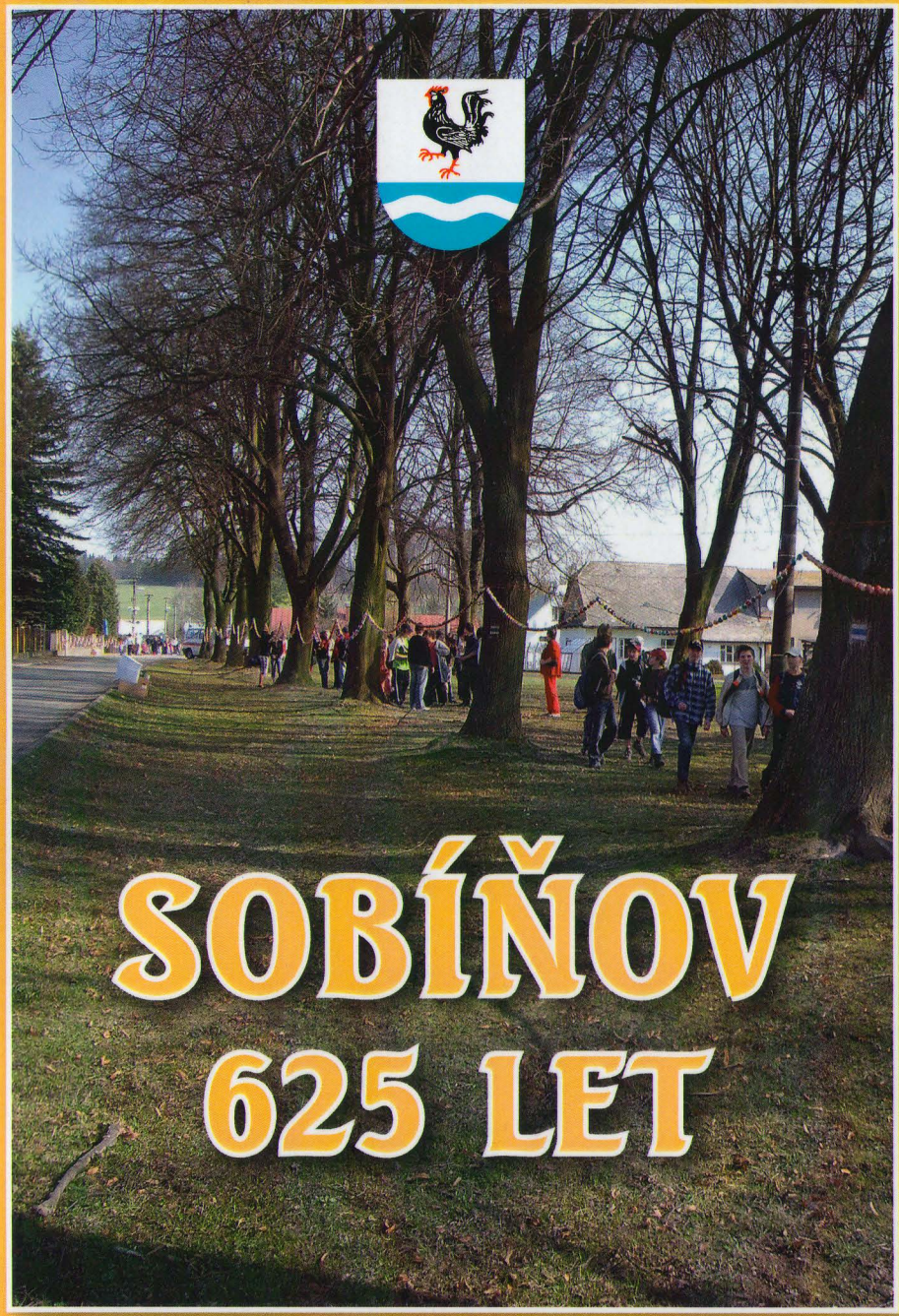

SOBÍŇOV
625 LET

SOBÍŇOV
625 LET

Fotografie na 1. straně obálky:
Podoubravské kraslicové stromořadí zapsané v České knize rekordů bylo v Sobíňově instalováno 17. 3. 2009.

Fotografie na 2. straně obálky:
Sopoty leží v chráněném území Niva Doubravy pod Železnými horami.

Fotografie na 3. a 4. straně obálky:
Naučná stezka Sobíňov vás zavede i k těmto půvabným zákoutím přírody v kteroukoli roční dobu.

ÚVODEM

Tato brožurka vydaná u příležitosti 625. výročí založení obce Sobíňova by měla být ohlédnutím za minulostí, zastavením se nad současností a také výhledem do let příštích. Je určená nám všem – novým spoluobčanům i starousedlíkům – aby nám připomněla, že historie naší obce je bohatá na události, na které můžeme být více či méně hrdí. Nic nelze vytrhávat ze souvislostí, nelze ani podlehnout snaze přepisovat dějiny. V naší obci byli v každé době lidé, kteří pro ni nezištně pracovali, a také ti, kteří ač odešli, ji významně pomáhali a pomáhají, protože dosáhli významného postavení. Byl by jich dlouhý seznam, ale protože nechceme na někoho z nich omylem zapomenout, jmenovat je nemůžeme. Ale děkujeme jim.

Historie ukazuje, že Sobíňov byl a je obcí s tradicí kulturní a společenskou a hlavně obcí, o které se v širokém okolí ví, že žije, že se stále dívá kupředu. Je to díky snaze všech občanů a spolků, díky zastupitelům a podnikatelům v obci a firmám v okolí. Určitě se u nás mnohé udělalo – například v roce 625. výročí založení obce se začala budovat kanalizace, po které jsme léta volali. Zainvestování stavebních parcel před několika lety přivedlo k nám mladé rodiny a jejich děti na oplátku zase pomáhají udržet školu, bez které si další rozvoj obce neumíme představit. Vidím, že se pozvolna zapojují do života v obci a že záhy nebude v tomto smyslu rozdílu mezi starousedlíky a novými obyvateli. Věřím, že dnešní děti budou mít k Sobíňovu tak silný vztah, jako dřívější rodáci, které osud zavál daleko do světa a kteří na rodnou obec nezapomínají. Přiznávají se k tomu v dopisech, které nám čas od času posílají.

Závěrem přeji nám všem, aby Sobíňov vzkvétal, aby nás čekalo co nejvíce krásných dnů, spokojenost a optimistická budoucnost. Doufám, že brožurka, kterou vám předkládáme, se stane otevřeným dokumentem, který budou naši nástupci doplňovat o zajímavosti, na které jsme třeba tentokrát zapomněli, neuměli nebo je nestihli odhalit a nebo se ještě nestaly…

Biskup Královéhradecké diecéze Dominik Duka jedná se starostou Václavem Ležákem před půlnoční mší, kterou celebroval na přelomu let 2008/2009 v kostele Navštívení Panny Marie.

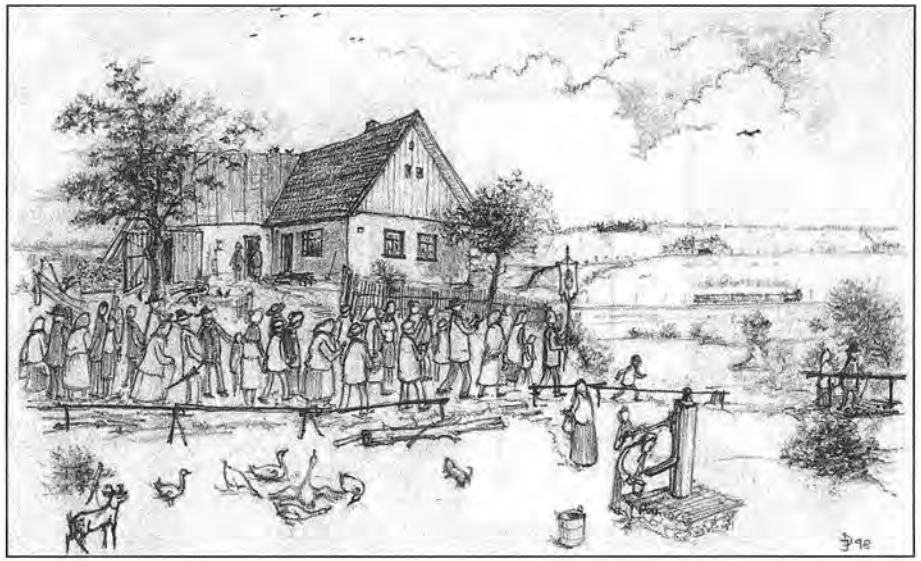

Procesí do Sopot kolem Babína

Přesné datum založení naší obce se nikdy nedovíme, podobně jako se nedovíme přesné datum založení jiných lidských sídlišť. Historici a představitelé státní správy se proto dohodli, že úředně se stane výchozím letopočtem ten rok, ke kterému se bude vázat první písemná zmínka o osídlení. V našem případě je to rok 1384, kdy soudní zápis uvádí, že *„...1384 po zemřelém Janu ze Sobíňova a Běstviny hájili na soudě dvorském Stašek, Vít a Machna, sirotci z Dolan, zboží po onom Janovi pozůstalé. V Sobíňově ves a dvůr, v Příchodě dvůr s řekou, v Sopotech podací, v Strhově dva lány dědiny, ve Studenci jeden dvorec kmecí..."* Tušíme sice, že Sobíňov a k němu patřící Sopoty, Markvartice a Zvolanov jsou daleko starší. Procházela jimi zemská stezka zvaná Libická, o které se poprvé dovídáme k roku 1144. V místech, kde se dělila na pěší a pro povozy, se ale poprvé v roce 1358 uvádí tvrz ke střežení rozcestí. V souvislosti s tím je doložen Ješek zvaný Kokot ze Sobíňova, který tehdy byl patronem kostela v Sopotech, ale ačkoli se tu hovoří o tvrzi a o kostele, o vsi se listina nezmiňuje.

O vzniku tvrze i kostela i o původu názvů tvrze a vsi se dochovalo několik pověstí. Tak například romantici věří, že původní kostel vybudovali horníci, kteří zde dolovali železnou rudu a stříbro, ze svých sobotních výplat – proto také Soboty, později Sopoty. Odborníci spíše spojují název osady s četnými prameny, které se tu vyskytují. Vývěry pramene se nazývaly vývařišti, jinými slovy sopoty. Název vsi Sobíňov pochází spíše od osobního jména Soběn než od Sovího hrádku, jak lidé pokřtili tvrz na ostrohu nad řekou Doubravou. Jeho terénní zbytky jsou ještě dnes patrné za prodejnou Jednoty nad železniční tratí.

MARKVARTICE A PŘECHOD

Cesty vedoucí přes Sobíňov měly dvě bezpečnostně slabá místa – křížení při vsi a brod přes Doubravu. Jejich ochranu zajišťovala tvrz Přechod, úsek cesty přes Homoli do studeneckého údolí pak pravděpodobně Markvartice, prvně připomínané spolu s Přechodem k roku 1242. Výrazný rozvoj těchto míst způsobila kolonizace, kterou tu po řadu let prováděli příslušníci nižší šlechty. Známe však až poslední z nich, tak řečené Kokoty, kteří již spravovali zemanský stateček vytvořený předchozími generacemi. Neobývali ale už jen Markvartice. Jejich přídomky naznačují, že sídlili i ve dvorech při Přechodu a Sobíňovu. Kromě vsi Sobíňova byla pravděpodobným dílem majitelů statečku i stavba kostela v Sopotech, jehož duchovního správce měli právo dosazovat.

Prvním známým zástupcem Kokotů, na které máme památku ve znaku naší obce, byl k roku 1358 v listinách jmenovaný udatný rytíř či vladyka Ješek Kokot ze Sobíňova. Po jeho smrti v roce 1384 uplatňovali dědici svůj nárok na Sobíňov, podací právo ke kostelu v Sopotech, Přechod s poplužním dvorem a půdou, loukami, lesy i řekou a další majetky v Crhově a ve Studenci. Mezi poslední známé majitele zemanského statečku patřili na počátku 15. století němečtí bratři Johanes, Ctibor a Štosek. V následujících letech zprávy o zemanech mizí. Urbář z konce 17. století zachycuje v Markvarticích již jenom dva hospodáře – Víta Janáčka a Jana Ječmínka. V roce 1848 tu na pěti hospodářstvích žilo 34 obyvatel, některá stavení byla časem zbořena, zmizela pazderna, do dnešních dnů zůstala na markvartických pozemcích zachována hájenka při Doubravě.

Markvartická pazderna

SOBÍŇOV A PŘECHOD

Přechod, jak bylo řečeno výše, je společně jmenován se Sobíňovem ve sporu o dědictví, který probíhal letech 1384 až 1388. Je zajímavé, že ani ves ani tvrz v Přechodě nejsou výslovně uváděny, nicméně podstatné je, že Přechod splynul se Sobíňovem. Někdy mezi léty 1405 až 1538 se zemanský statek stal součástí polenského panství a novou vrchností pak postupně jeho majitelé. Teprve písemnosti po nich dochované umožnily vypracování místopisu, který nám dovoluje poznat Sobíňov jakým byl na konci 16. století a jak se dále rozrůstal. Patřil mj. pánům z Kunštátu, Trčkům z Lípy a Dittrichsteinům.

Pro původní Sobíňov byly vyměřeny pozemky v místech dnešních popisných čísel 1, 6, 7, 10, 11, 12 a 13. Prvním známým hospodářem na čp. 1. byl Matěj Stehno, po něm tu od poloviny 17. století do poloviny 19. století žili a pracovali členové rodu Zvolánkových. Dědictvím po nich je místní název Zvolanov. Dnes je Zvolanov poněkud osamocený mezi Markvarticemi a Sobíňovem, ke kterému se vždy počítal.

Při cestě mezi Markvarticemi a Ždírcem byly vyměřeny pozemky pro dalších šest hospodářství. V místech dnešního kulturního domu (čp. 6) stával grunt Dvořáků, kde členové této rodiny hospodařili do roku 1687. Sousedící grunt Branšů (čp. 7) byl ze všech hospodářství největší a patřil rychtáři – Jiříku Starému. Členové jeho rodu se tu udrželi do poloviny 19. století. Posledním gruntem v této řadě byl grunt čp. 10. Po Jiříku Sedláčkovi na něm hospodařili rovněž členové jednoho rodu, i když pod různými jmény – Uhlířovi, Blažkovi a posléze Vondráčkovi. Ve druhé polovině 19. století patřilo hospodářství Švarcovým, podle nichž má jméno i sousedící cesta. Podle ní by se měly zanedlouho vyměřovat parcely pro další výstavbu Sobíňova.

Na protilehlém gruntě Pavlů (čp. 11.) uvádí urbář Matěje, po kterém tu krátce hospodařil chalupník Václav Pospíchal a v letech 1680 až 1838 pak členové rodu Matějkových. Sousedící grunt Tomšů (čp. 12) byl o třetinu větší a hospodařil na něm Tomáš Kubát. Jeho rodinu tu vystřídali Ječmínkovi a v roce 1738 rod Starých, který tu byl téměř do konce 19. století. Poslední z gruntů – čp. 13 Nečasů – obhospodařoval Václav Nečas. V roce 1667 jej koupil Jan, sedlák Janáček, jehož rod grunt držel až téměř do konce 19. století. Mnoha rodákům a pamětníkům tato jména určitě znějí povědomě a řada z nich by mezi mohla najít své předky.

Rozmístění gruntů starého Sobíňova, podobně jako i největší hospodářství rychtáře nasvědčuje tomu, že Sobíňov můžeme řadit mezi vesnice zakládané v období české kolonizace, které vrcholilo ve 14. století. Pozdějším postupným dělením některých hospodářství i výstavbou nových chalup na pozemcích obce se začal rozrůstat. Stal se přirozeným centrem místní správy, což se v polovině 19. století projevilo jeho stanovením jako politické obce s osadami Sopoty, Markvartice a Nová Ves a v podstatě trvá až po dnešek.

SOPOTY

Každá z částí Sobíňova má ve své minulosti něco, co ji svým způsobem ozvláštňuje. Sopotům po ní jako hmotná památka zbyl kostel, fara a škola, tedy instituce starající se o duchovní a kulturní rozvoj osobnosti. Lidé totiž ke svému životu potřebují nejen práci (v těch dobách to navíc byla v pravém slova smyslu robota) ale také slyšet a provozovat hudbu a zpěv a umět číst a počítat.

Náš kostel je jmenován v soupisu far německobrodského děkanátu z let 1344 až 1350 mezi kostely v Libici, Studenci, Krucemburku, Vojníně (Vojnově Městci) a zaniklém Pravnově. Stál na pozemcích zemanského statku, jehož vlastníci měli právo dosazovat k němu duchovního správce, což nasvědčuje tomu, že jej také nechali postavit. Prvním z kněží, které známe, byl Martin, rektor. Pak Ješek Kokot ze Sobíňova podal ke kostelu plebána Mikuláše. Devátým duchovním byl roku 1405 Martin z Dašic. Od té doby na dlouhá desetiletí zprávy o kostele i Sopotech mizí. Podle popisu polenského panství z roku 1636 se kostel znovu vynořil – ale už bez fary. Do dění v Sopotech zasáhla výstavba rybníků. Špetlovský rybník a Nový (později nazývaný Hamerský) rybník zatopily pozemky v okolí vsi. Pro poddané tím zmizela možnost obživy. Nově přibyl hamr, který lze k roku 1590 doložit jen nepřímo. Železo vytavené v huti se totiž zpracovávalo ve dvou kovárnách. Prvá byla přímo při huti v Nové Vsi, hamr pak v Sopotech. Jeho provozní část stávala pod kostelní strání, voda vtékala do náhonu ze Špetlovského rybníka a když vykonala práci, odtékala do Hamerského rybníka. Provoz v hamru skončil spolu s výrobou železa v huti. Jediná písemná zmínka o něm, pravděpodobně o jeho obytné části, je zaznamenána k roku 1785. Pod čp. 16 je tu veden hamr společně s kostelem a krchovem.

Budova sopotského mlýna a pily stávala při hrázi Hamerského rybníka. Ještě dnes lze nalézt v terénu stopy po náhonu. Písemnou zmínku o ní najdeme k roku 1688 v rejstříku příjmů a vydání kostela. Zaznamenán je tu obyvatel pily Václav, tkadlec, a k roku 1692 Jan, mlynář. Ve mlýně se pracovalo i po roce 1850 a s jedinou výjimkou tu všichni mlynáři bývali Janáčkové.

V Sopotech bývala též panská hospoda a patřila jistě k nejstarším stavením. Písemně ji ale máme potvrzenou až v roce 1713, protože v tomto roce si Vít Jelínek, tkadlec, stavěl novou chalupu (čp. 9) v sousedství panské hospody. Podobně zajímavá je i první zmínka o škole: v roce 1671 dostal totiž hrnčíř zaplaceno 51 krejcarů za překládání kamen do školy.

NOVÁ VES A HLÍNA

Nová Ves byla polenskou vrchností založena pro potřeby železné hutě pod Sobíňovským rybníkem a původně ji tvořily čtyři chalupy. Protože se první zmínka o huti vztahuje k roku 1570, můžeme mít toto datum za datum založení, i když první zápis o Vsi Nové pod rybníkem Sobíňovským je až z roku 1597. Ačkoliv z nejstaršího urbáře známe jména čtyř jejích obyvatel – Folty, Ločka, Havla uhlíře a Kejdy, nedokážeme přesně určit, kde jejich chalupy stávaly. Je pravděpodobné, že při vstupu do areálu hutě, zhruba v místech dnešních čp. 121 a 105 a zbořených čp. 19 a 20. Jediným pevným bodem v těchto místech zůstává čp. 111, kde původně stávala slévárna a které bylo posléze přestavováno na mlýn a konečně pak na obytné stavení.

V polovině 18. století se přestalo v huti pracovat. V uvolněném prostoru začaly přibývat nové chalupy a Nová Ves se časem rozrostla do velikosti Sobíňova. Urbář z let 1768 až 1772 uvádí pod čp. 22 panskou cihelnu, která patrně stávala na začátku dnešní Hlíny. Panské hliniště se rozkládalo západně od dnešních domů a zbylé prohlubně po něm jsou již zavezeny. Zatím známe jméno jediného poddaného, který v cihelně pracoval – a to ještě v souvislosti s pronásledováním nekatolíků. Je mezi nimi jmenován k roku 1769 i Jan Dymáček, cihlář z Huti.

Na počátku 30. let 19. století bylo na panské půdě poblíž starého hliniště vystavěno nákladem vrchnosti deset domků. První pachtovní smlouvy s jejich novými obyvateli se uzavíraly v roce 1833. Kromě plateb zachycují i robotní povinnosti nových usedlíků. Podobně jako Zvolanov je součástí Sobíňova, patří Hlína k Nové Vsi. Vznik jejího jména je nasnadě.

RYBNÍKY NA DOUBRAVĚ

Cesta z Nové Vsi na Hlínu i dnes jasně dokazuje, že tu kdysi musely být rybníky. Skutečně byly, a to ještě v nedávné historické době. Jejich počátky však sahají hluboko do minulosti. Týkají se jich listiny z roku 1479 a z roku 1514. Údolí Doubravy patřilo v té době pohledskému klášteru, který je dostal od svého patrona, jímž byla polenská vrchnost. Patrně bylo vodami Doubravy zatápěné, tudíž hospodářsky málo využitelné. Podloží se však ukázalo jako vhodné k založení rybníků a tak se tato půda velmi zhodnotila. Příjmy z rybničního hospodářství představovaly slušný přínos.

První listina byla sepsána v březnu 1479 v Polné. Byla to smlouva mezi abatyší kláštera v Pohledu a Janem Špetlí st. z Prudic a na Frydnavě, aby na pozemcích za dnešním Novým Ranskem vybudoval rybník, který měl dosahovat až po brod, přes který se jezdilo do Sobíňova. Také druhá listina byla sepsána na Polné, tentokrát v roce 1514. Z ní se dovídáme, že majitel polenského panství Hynek Boček z Kunštátu a na Polné jednal s pohledskou abatyší o náhradě, kterou nabízí klášteru za zatopené pozemky. Znamená to, že v tomto roce je soustava rybníků na Doubravě již hotova.

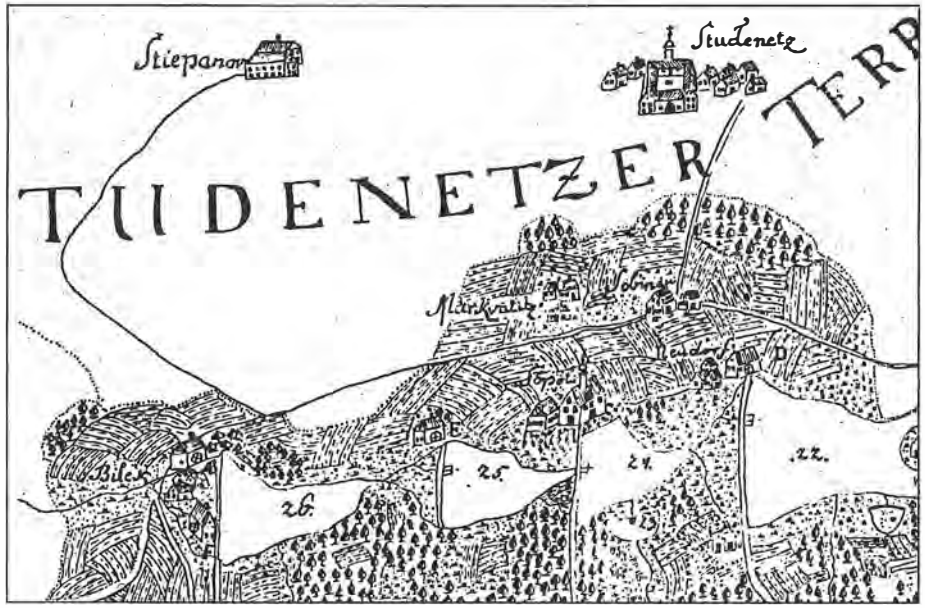

Část mapy polenského panství z roku 1770, uložené ve sbírce map a plánů Státního okresního archivu v Havlíčkově Brodě. Zprava pod č. 22 je Sobíňovský rybník, následuje č. 24 Špetlovský rybník, č. 25. Hamerský rybník a č. 26 Bílecký rybník. Nad nimi zapsány vesnice – zprava Neudorf, Sopot, Bilek, nad nimi zprava zapsány Sobinau a Markvartitz.

Rybník mezi dnešním Novým Ranskem a Sobíňovem byl největší a nazýval se Sobíňovský, později Novoveský. Další rybník se po svém staviteli nazýval Špetlovský, pod sopotským kostelem následoval Nový rybník, později zvaný Hamerský, a poslední byl rybník Bílek. Rybniční soustava na Doubravě, která se rozkládala také na pozemcích dnešního Nového Ranska, Ždírce a Krucemburku, vydržela zhruba čtyřista let, dokud se v devatenáctém století nezačala vinou povodní hroutit. Hráz Sobíňovského rybníka se protrhla v roce 1818, ostatní dokonaly povodně v letech 1880 a 1883. Dna rybníků byla změněna na pole a louky pro chudé zdejší obyvatelstvo.

V patnáctém a šestnáctém století, kdy se budovaly rybníky, začíná šlechta podnikat na pozemcích. Stmeluje rozdělenou půdu do velkých celků a tak se i Sobíňov i s osadami stal součástí rozsáhlých panství. Dochází také k novému rozvoji hornictví a jsou zřizovány první průmyslové podniky, zejména doly, hutě, hamry apod. Vybudování rybníků na Doubravě významným způsobem ovlivnilo život v jejich okolí a užitek přineslo zejména polenské vrchnosti. Výroba železa se podobně jako jiné obory v průběhu staletí vyvíjelo a zdokonalovalo. V naší huti probíhala výroba v době, kdy hamry byly nahrazovány dýmacími pecemi a ty později vysokými pecemi. První zmínka o dýmačce je z roku 1570. Její stavbu kromě dostatku vody umožnil přísun železné rudy z ranského Babylonu a dřevěné uhlí pálené v milířích v okolních lesích. Vrchnost měla dostatek finančních prostředků, takže mohla nechat postavit čtyři chalupy, které se staly základem Nové Vsi.

Všechna zařízení hutě stála při vodním náhonu, který vodami ze Sobíňovského rybníka roztáčel jejich pět až sedm vodních kol. Huť měla sklad pro dřevěné uhlí, místo pro složení železné rudy i úložiště výrobků. V roce 1591 se začal stavět panský dům, kde sídlil s největší pravděpodobností písař a možná tu byla i krčma. V polovině 17. století začaly dýmačky nahrazovat výkonnější vysoké pece. Když výroba železa v Huti skončila, nechala vrchnost na místě pece postavit mlýn. V roce 1755 jej za 2000 zlatých koupil Václav Vepřovský. Ale i mlýn byl později přestavěn v běžné obydlí, dnešní čp. 111.

V ČASECH PODDANSTVÍ

Bouřlivá doba sedmnáctého století – českého stavovského povstání a posléze třicetileté války – se přirozeně podepsala i na naší vesnici. Sobíňov, Malochýn, Křivý, Markvartice, Nová Ves pod Sobíňovským rybníkem dokonce patřily v roce 1623 mezi královskou korunou zkonfiskované vesnice po bitvě na Bílé Hoře. Válečné období přineslo venkovanům jen utrpení, neboť po zemi bloudila vojska shánějící potravu a rekvírující vše, na co narazila. Šířily se nemoce a hlad. Podle urbáře panství polenského bylo v roce 1646 v Sobíňově a v Nové Vsi pět pustých gruntů a dvě chalupnické živnosti. O sedm let později, v roce 1653, se podle berní ruly kraje Čáslavského situace našich předků zlepšila, neboť se zde píše, že sedláci *„hrubě dobře sedí a pěkné dvory mají, půda je dobrá, žitná."* Sedláci tehdy chovali dva až čtyři koně, 12 až 21 kusů hovězího dobytka, 16 a více ovcí a dva až sedm vepřů. O dalších 22 let později se z ruly dovídáme, že na třech zpustlých gruntech hospodáři chovají jednoho až dva koně, na Markvarticích je jen pět ovcí, začínají se chovat kozy a hospodáři mají po jednom vepři... Ani do historicky prvního sčítání lidu v roce 1771 se situace nezlepšila a hospodářství už nikdy nedosáhla takového rozkvětu jako v polovině sedmnáctého století. Abychom nezapomněli: při prvním sčítání lidu žilo u nás 420 obyvatel v 34 domcích. V mnohých z nich doutnala nespokojenost, která se projevovala v tehdejší protireformaci. V letech 1767 až 1771 například se konal před krajským soudem v Kutné Hoře Proces proti velké bandě kacířské ze Sobiňova. Tento proces byl veden proti tajnému spolčování a šíření zakázaných protestantských knih. Jan Janáček a Jan a Jana Beránkovi byli odsouzeni k trestu smrti. Cestou milosti jim byl tento krutý verdikt změněn na nucené práce a vězení.

Významné společenské změny, k nimž došlo v polovině 19. století, výrazně změnily život na venkově. O své výsadní postavení přišla šlechta, jejíž vrchnostenskou pravomoc převzal na sebe stát. Zrušením poddanství se ale lidé změnili ve svobodné občany, kteří si své vesnice po správní reformě začali spravovat sami. Sobíňov se stal politickou obcí s třemi osadami – Markvarticemi, Sopoty a Novou Vsí.

Všechny tyto části mají společnou minulost, i když poznamenanou určitými odlišnostmi, o nichž jsme si již řekli. Oproti ostatním vesničkám míval Sobíňov vždy významnější postavení. V řadě starých písemností se pod jeho jménem vyskytují údaje týkající se jak Markvartic, tak Nové Vsi. I když Sobíňov byl největší z oněch vesniček, nejstarší nebyl. Připomeňme si, že jako první se k roku 1242 připomínají Markvartice a Přechod, k roku 1344 Sopoty a až k roku 1358 Sobíňov, poprvé označen jako ves až v roce 1384 a konečně Nová Ves, která se jako ves uvádí roku 1597. Ta se ve třicátých letech 19. století zvětšila o Hlínu. Jak Markvartice, tak i Přechod původně chránily část hustě zalesněného území, kterým procházela zemská stezka spojující Moravu s Čechami. Na ni se napojo-

valy další, místního významu, na území Sobíňova se setkávaly a jako důležitou křižovatku je bylo nutné chránit.

Po stezkách putovali kupci, občas po nich do země pronikaly vojenské oddíly a také při nich vznikala nová sídla. Nicméně rozšiřování starých vesnic a zakládání nových bylo spíše výsledkem snahy příslušníků šlechty, kteří kolonizovali dosud neobdělanou půdu, aby jejím zúrodněním zvětšili svou pozemkovou držbu, získali co nejvíce poddaných a od nich pak co nejvíce příjmů.

Zhruba na jih od řeky Doubravy kolonizovaly panské rody rozsáhlá území, na kterém spojením menších celků nakonec vzniklo polenské panství. Území severně od Doubravy zůstávalo po nějaký čas mimo jejich zájem a tak návrší mezi dvěma údolími začali obhospodařovat vladykové či rytíři, kteří tu dali vzniknout jen malému zemskému statku, z jehož majitelů je známo jen několik posledních. Kokotové na něm hospodařili v letech 1358 až 1405 a zřejmě již využívali výsledků kolonizační činnosti svých předchůdců.

Vedle kolonizování půdy probíhala i kolonizace hornická, kterou vyvolala stále větší potřeba stříbra a železa. Nám nejblíže je doložena těžba stříbronosné rudy v České Bělé a Chotěboři. Dobývání železné rudy dokládají pozůstatky dolů nad Starým Ranskem. Někdy mezi lety 1405 až 1538 se naše vesničky staly součástí polenského panství, se kterým pak již trvale sdílely jeho osudy.

Několik letmých pohledů může doložit, že šlo o léta naplněná mnoha událostmi. Nepatrný odlesk vzpomínky na husitské hnutí najdeme dokonce až v trhové smlouvě z roku 1757, zápisy v pozemkových knihách dokládají jaké škody vznikly na hospodářstvích během třicetileté války a křížek, který původně stával při výjezdu z Nové Vsi a který je dnes zasazen ve stráni při cestě ze Sobíňova na železniční zastávku v Sopotech, připomene násilnou smrt syna chotěbořského písaře. Zajímavé údaje nabízejí akta z procesu se sobíňovskými nekatolíky, zápis ve farní kronice vysvětluje, že věž kostela v Sopotech nebyla dostavěna, protože by mohla upozornit projíždějící nepřátelské vojenské oddíly na vesničku, zajímavé informace o škole nabízejí zápisy v rejstříku příjmů a vydání kostela a konečně výstavba Hlíny ve třicátých letech 19. století překvapí tím, že nájemníci domků měli ve svých smlouvách zachyceny kromě finančních závazků i povinnost robotovat. Snad se někteří z nich dožili časů, kdy poddanství i robota skončily.

POUTNÍ KOSTEL NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE V SOPOTECH

V soupise far německobrodského děkanátu z let 1344 až 1350 je mezi kostely v Libici, Studenci, Krucemburku, Chotěboři, Vojnově Městci a zaniklém Pravnově jmenován i kostel v Sopotech. Proto jsou také Sopoty řazeny mezi staré farní vesnice.

Další zprávy o kostele se pojí až se jmény vlastníků zemanského statku z rodu Kokotů, kteří k němu v letech 1358 až 1405 dosazovali duchovní správce. Toto podací právo nasvědčuje tomu, že buď Kokotové nebo jejich předchůdci nechali kostelík v Sopotech vystavět.

Prvým známým knězem v Sopotech byl Martin, rektor, po jehož smrti v roce 1358 podal Ješek, řečený Kokot, udatný vladyka ze Sobíňova, plebána Mikuláše z pražské diecéze. V roce 1363 dosadil ke kostelu týž Johanes Basca, kněze ze Seslavic a roku 1367 pak Mikuláše ze Seče. Johanes, Ctibor a Štosek, němečtí bratři z Markvartic, podávali v roce 1401 ke kostelu v Sopotech Marka z kostela sv. Kříže na chrudimském předměstí, v roce 1403 Johanes z Markvartic Petra z Telecího a v roce 1405 Johanes z Markvartic a Štosek ze Sobíňova Martina z Dašic.

S velkou pravděpodobností byl původní kostel roubenou stavbou zasvěcenou Panně Marii. Svým způsobem tomu nasvědčuje i nápis na zvonu z roku 1461, kde kromě čtyř apoštolů – Matouše, Marka, Lukáše a Jana – je za hlavou Krista i její jméno. Vzhled kostelíka je možné si odvodit pouze z několika poznámek, které se vztahují k jeho opravám. Tak například v roce 1657 pobíjel tesař věž na kostele a na kostnici šindeli, v roce 1679 bylo koupeno 800 cihel k vystavění kaple a roku 1696 dělal mlynář v kostele nový strop. Zeď – ohrada kolem krchova

Kostel Navštívení Panny Marie, vlevo fara a škola v Sopotech.

se stavěla v roce 1692 a o čtyři roky později také kolem kostela. K poslední velké opravě došlo roku 1707. Prováděl ji Jakub Benátský s pěti tovaryši. Opravovala se také vížka, kostnice, podlaha pod zvony i oba štíty. Jako stavební materiál se používaly šindele, trámy a prkna. Z řemeslníků odváděli největší díl práce tesaři, něco kovář a zámečník. Dost práce zbylo na sklenáře, který velice často opravoval okna. Počátkem 18. století účty podchycují i drobné hospodářské stavby, jako stodolu, přístřešek na vozy, maštal či komoru pro krmivo. Popis polenského panství z roku 1636 uvádí sopotský kostel mezi kostely bez fary. V letech 1693 až 1697 byl filiálním k Přibyslavi a v letech 1697 až 1761 ke Krucemburku.

První zmínka o pouti je z roku 1659. V historii kostela sehrál totiž zvláštní úlohu dar Johany Terezie Kustošové ze Studence, která kostelíku věnovala obraz Panny Marie po „pasovském vzoru", malovaný Janem Wolfem ze Zásmuk. V roce 1697 byl zakoupen druhý obraz Panny Marie, který se pak nosíval při procesích. Pozdější pověsti o zázračném působení obrazu změnily kostelík v místo, kam přicházelo přes 7000 poutníků. Pro ně už kostelík nepostačoval a proto v roce 1749 začala výstavba nového. Skončila v roce 1752 a vyvrcholila pak velkou oslavou 100. výročí vystavení obrazu Panny Marie. Současně s výstavbou kostela probíhala i stavba panské hospody, která měla sloužit potřebám poutníků. Fara byla dokončena v roce 1761 a uveden do ní nově ustanovený kaplan. O čtyři roky později byla vystavěna i kaple.

Nový kostel byl bez věže, protože podle zápisu ve farní kronice by mohla poutat pozornost nepřátelských vojenských oddílů. K její dostavbě došlo až v roce 1843, tedy téměř po stu letech. Byly do ní přemístěny zvony, které visely do té doby pod krovy kostela. Jen Sanctus zůstal na svém místě v malé vížce.

Ve vnitřním vybavení kostela je nejstarší památkou zvon z roku 1461, obraz P. Marie z roku 1652, Pieta z roku 1673, kazatelna z roku 1760, postranní oltář s obrazem Jana Nepomuckého z první poloviny 18. století, šest relikviářů a konečně varhany. První zmínka o varhaníkovi v souvislosti s naším kostelem je z roku 1659. Hrával o mších a poutích na regál – předchůdce harmonia a od roku 1688 na positiv – malé, pevně zakotvené varhánky zakoupené pro kostel v Novém Městě na Moravě. V roce 1803 byly na kůr umístěny varhany, které se do Sopot dostaly zatím z nám neznámého místa. Byly postaveny v roce 1749 v dílně Vojtěcha Schreiera z Kuksu a v našem regionu patří k nejstarším. Varhany byly v roce 2008 zapsány do seznamu kulturních památek České republiky a následovaly tak kostel, který je součástí kulturního pokladu Čech už několik desetiletí.

DVĚ ŠKOLY

Sopotská škola a hospoda mají ve své minulosti mnoho společného. Obě tato panská zařízení se občas stěhovala, obě posléze skončila ve stejné budově. Společné mají také to, že jejich umístění lze bezpečněji určit teprve od doby, kdy jim byla přidělena kolem roku 1770 domovní čísla. Panská hospoda tehdy dostala číslo 15 a školní chalupa číslo 17.

O nejstarší škole – chalupě Ambrožově – se zatím můžeme jenom dohadovat, že stávala při východní straně kostela. První konkrétní zmínka o ní se vztahuje k roku 1671, tehdy do ní překládal hrnčíř kamna.

Nová chalupa nebo škola se stavěla v roce 1717. Jako první řemeslníci dostali zaplaceno 31. října zedníci, kteří od práce dostali 8 zl. 24 kr. Tesař Jakub Pátek Rejsburk od vystavění z gruntu nové, se dvěma světnicemi, ze dřeva vyroubené, též šindelem řádně pobité školy požadoval 18 zl. Protože k chalupě zhotovil také patero dveří a šest okenic, činila konečná částka 19 zl. 32 kr. Sklenář Matěj Jindra Rejsburský (odhaduji, že oba řemeslníci byli z Krucemburku) usadil do nových oken 370 kusů prostých kotoučů. Za to a za zhotovení šesti rámců mu bylo vyplaceno 10 zl. Hrnčíři za dvoje kamna pak bylo dáno 4 zl. 30 kr.

Škola uváděná v jedné z listin z roku 1785 jako panská pod domovním číslem 17, sloužila školním potřebám celých 100 let, pak se stěhovala do budovy pan-

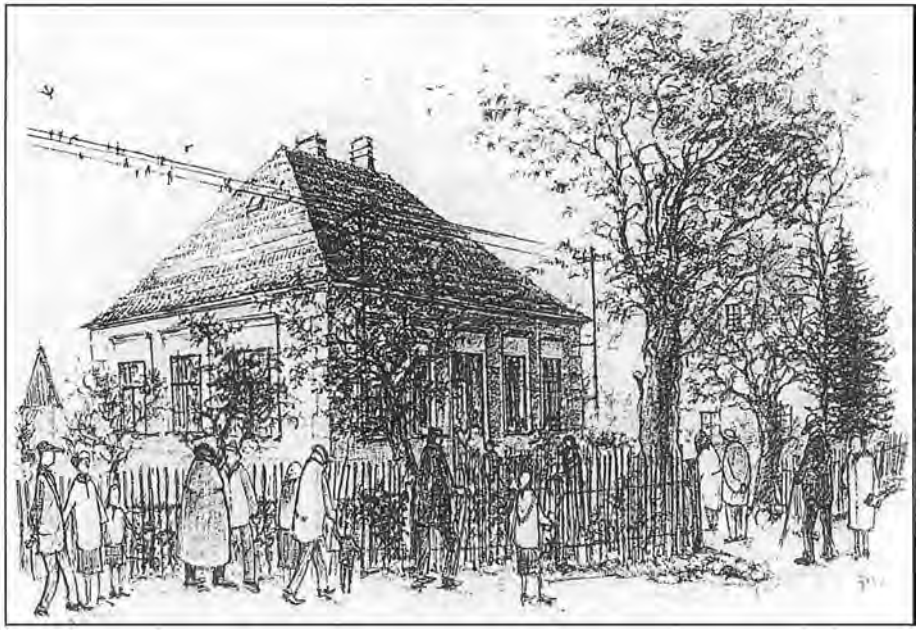

Evangelická škola v Sobíňově

ské hospody. To ale nebylo rozhodnutí, se kterým by souhlasily nadřízené úřady – v přízemí hospoda, v patře škola! Navrhovaly proto výstavbu samostatné školy kamenné. Dochován zůstal plánek na výstavbu školy v Sopotech z roku 1792, do níž by mohlo docházet 130 dětí. Menší část přízemní budovy byla určena pro byt učitele, větší část zabírala třída. Zachován zůstal i rozpočet, který vypracoval spolu s plánkem Matěj Kabelka, tesařský mistr na polenském panství.

Urychlené stěhování z chalupy bylo ale skutečně potřebné, neboť školní správa označovala sopotskou školu za zanedbanou, ba docela zničenou. I když v budově panské hospody byl i byt pro učitele, zůstal kantor Josef Lunzar ve staré škole ještě k roku 1831. O sedm let později už školní chalupa neexistovala, zbyla po ní jen stavební parcela připisovaná obci.

V panské hospodě bylo škole vyhrazeno 1. poschodí a jistě tu bývala docela tlačenice. Například v roce 1830 navštěvovalo školu 17 dětí ze Sopot, 57 dětí ze Sobíňova, 39 z Nové Vsi, 5 z Markvartic, 44 z Bílku, 5 z Malochyně a 3 z Branžova. V roce 1875 hraběnka Clam-Gallasová budovu vykoupila a od té doby byla používána pouze pro školní výuku.

Zápis ve farní kronice dokládá, že využití budovy původně postavené pro zcela jiný účel bylo opravdu jen nouzovým řešením. Podle tohoto záznamu byla budova odedávna v prabídném stavu – místnosti malé, úzké, tmavé, při podlahách vlhké, okna malá, dřevěná a chatrná, schody dřevěné, nepraktické, úzké a vyšlapané, podlahy sukovité, rovněž vyšlapané – a vše zchátralé.

Stará sešlá škola si vyžadovala neustálé opravy, ve kterých se však jen utápěly peníze. Proto bylo nakonec v roce 1913 rozhodnuto o radikální opravě budovy. Plán opravy i potřebný rozpočet připravil stavitel Stejskal. Při rekonstrukci zbyly ze školy jen čtyři hlavní zdi a krovy. Konečné náklady na opravu činily 20 tisíc korun. Šindel na střeše byl později nahrazen plechem – jen škoda, že nezůstal zachován její původní mansardový vzhled. Kvůli stavbě měly děti prodloužené prázdniny na tři měsíce.

Druhá škola byla škola evangelická, o kterou nekatolíci usilovali léta. Byla postavena v roce 1859, ale až poté, co byl zřízen evangelický hřbitov, který byl hotov k pohřbívání v roce 1852. Ke stavbě evangelického hřbitova došlo na návrh samotného okresního hejtmanství v Chotěboři. Byly tím odstraněny spory mezi katolickým farářem v Sopotech a evangelickým farářem Danielem Molnárem z Krucemburku, na kterého si sopotský duchovní správce stěžoval, že při pohřbech evangelíků mluví proti víře katolické. Molnár se nejvíce zasloužil o stavbu školy v Sobíňově, kam docházely děti i z Bílku a Nového Ranska. Škola byla ale už v roce 1920 pro nedostatek žáků zrušena. Posledním učitelem byl Gustav Růžička ze Ždírce.

NA POČÁTKU 20. STOLETÍ

V 18. století hutě a hamry v našich vesnicích skončily, ale už v této době se začíná rozvíjet tkalcovství. Stavy byly snad v každé chalupě. Zpočátku se tkala hrubá plátna ze lnu, jehož pěstování se rozmohlo, pak následovala výroba jemného batistu a v 19. století se přidalo tkalcovské dílo z různých barev a na několika osnovách. Vznikaly krásné kusy včetně žinilkových přehozů a nástěnek za gauče a koncem století se už naplno rozvinula výroba pokrývek, přehozů a nábytkových tkanin. Rozvoj sortimentu podpořil vznik tzv. faktorství, ve kterém domácí tkalci dostávali materiál a po dokončení látky odevzdávali.

Po zřízení železniční tratě Německý Brod – Rosice nad Labem v roce 1871 svět jakoby byl na dosah. O zbudování zastávky v Sopotech však musel žádat starosta Josef Janáček. V roce 1898 mu bylo vyhověno. Spojení s okolím podpořilo rychlý růst počtu samostatných podnikatelů v textilu, vznikají nové provozovny v Sopotech, na Hlíně a v sousedním Ždírci. V první polovině 20. století se rozmach tohoto průmyslu přenáší do Chotěboře a Hlinska, kam většina tkalců, zejména žen, dojíždí.

Počátek 20. století je také obdobím, kdy jsou zakládány různé podpůrné spolky a rozvíjí se družstevní myšlenka. Zpočátku se uplatňovala těžce – neuspělo družstvo Svorné bratrstvo, Družstevní lihovar v Krucemburku udělal po roce úpadek, poněkud déle, až do zřízení České spořitelny, existovalo Volné sdružení chovatelů dobytka. V roce 1906 byla otevřena místní Kampelička, spořitelní a záložní spolek pro Sobíňov a okolí (dnes je v této budově Hostinec u Štefana). S pomocí

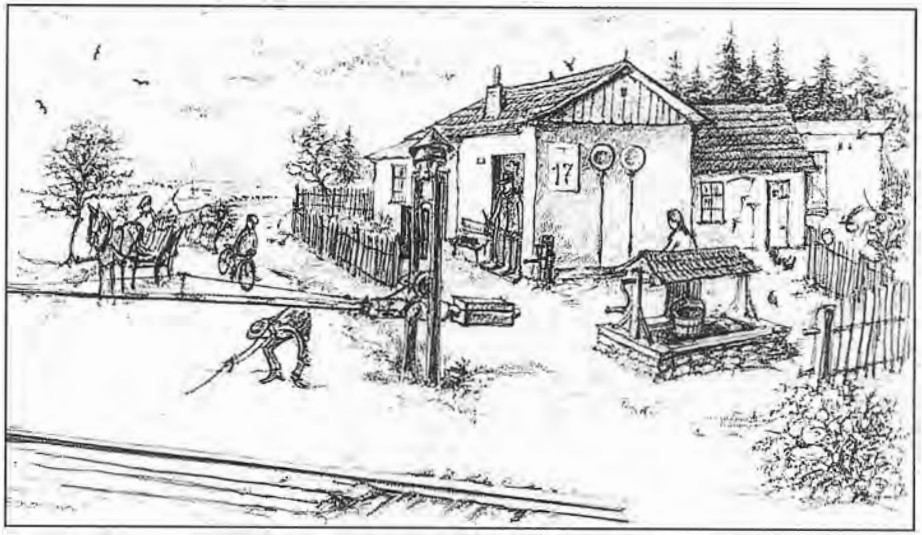

Vochtrovna, zvaná Sedmnáctka, už od přejezdu zmizela

Kampeličky začala v obci výstavba rodinných domků nad silnicí, později byla založena nová čtvrť na Cikánce a domky v Nové Vsi.

Snad nejznámějším družstvem na našem katastru se stalo družstvo 18 domácích tkalců, které bylo založeno v roce 1925 v Nové Vsi. Pod jménem Svépomoc bylo zapsáno do obchodního rejstříku. V třicátých letech mělo už 24 členů. Po roce 1948 se změnily mocenské poměry a ty se odrazily zejména v ekonomice. Družstvo přešlo na strojovou výrobu, v roce 1965 se sloučilo s dalším a vznikl VZOR – textilní lidové družstvo ve Ždírci nad Doubravou, které mělo své provozovny také v Sobíňově, Přibyslavi, Benátkách a Novém Ransku. Po roce 1989 byla jeho část přeměněna v duchu nových pravidel na družstvo vlastníků, část byla restituována. Zatímco Dekora Jeníček současnou světovou krizi překonává, původní družstvo záhy po roce 1989 zaniklo. Ale to jsme předběhli tok času.

V roce 1906 byla za starosty Jana Taubra otevřena v Sopotech pošta. V roce 1914, 26. července, vypukla první světová válka. V ní zahynulo 40 mladých mužů ze Sobíňova a ostatních osad. I když lidé přivítali vznik Československa, ani ve vlastním státě se jim první roky nežilo nejlépe. Práce byla jen příležitostně a tak musela obec zařadit do rozpočtu kapitolu chudinství. Místní spolek pro péči o dítě, mládež a matku zřídil v Sopotech dočasnou kuchyň, kde 66 dětí dostávalo polévku a 25 těhotných a kojících matek kakao. Nakonec byla na chudinské výdaje určena celá jedna třetina obecního rozpočtu.

Když se hospodářská situace začala zlepšovat, sobíňovské zastupitelstvo rozhodlo v roce 1927 o výstavbě železobetonového mostu přes Doubravku v Huti za 45 000 korun. Stavba byla ještě téhož roku dokončena. Návrh na výstavbu nové školy byl ale zamítnut pro nedostatek vhodného stavebního místa. Ani to, že v té době se ve škole učilo 158 žáků ve třech třídách, zastupitelstvem nepohnulo.

Pro oslavy 10. výročí samostatného Československa byl upraven park a oplocení kolem pomníku padlých a zřízeno zábradlí k zastávce. V březnu roku 1928 bylo zřízeno elektrárenské družstvo a již 25. dubna téhož roku se v obci rozsvítila elektrická světla. V roce 1937 byla na poště, která tehdy stávala v Sopotech na dnešním pozemku pana Marka (proti odpočívadlu pod kostelem) otevřena první telefonní stanice. Obec na ní přispěla 1000 korunami.

Domek Karla Janáčka, autora historických studií o rodné obci a událostech v ní. Z nich vycházejí mnohé další publikace jiných autorů. I tato brožurka čerpá z jeho bohatých znalostí.

TRAGICKÉ UDÁLOSTI OKUPACE

Obsazení Československa fašistickým Německem a zřízení okupační správy v roce 1939 dolehlo na celou zemi. Okupované hospodářství pomáhalo zásobovat německá vojska, výroba domácích tkalců se orientovala na vojenské přikrývky, neboť na nic jiného nebyl materiál. Šestnáct chlapců ročníku 1921 na začátku války bylo nasazeno na nucené práce do Německa. Počátkem roku 1942 už do Reichu odjíždělo 50 mladých lidí. V Sobíňově bylo zatčeno devět ilegálních pracovníků a odsouzeno za činnost proti německé říši. Z výkonu trestu se nevrátil Jaroslav Carda a krátce po návratu z koncentračního tábora zemřeli Jaroslav Vacek a Ladislav Hošek. Postupně se zhoršovalo zásobování potravinami a jen díky pochopení okolních mlynářů, u kterých lidé sháněli mouku, se dalo přežít.

Za války se v Sobíňově uchytila domácí výroba dřevěných kazet. Dřevěné kazetky se zhotovovaly v místním truhlářství, v domácnostech byly zdobeny, a dokončovací práce se dělaly opět v truhlárně.

V roce 1944 už bylo jasné, že se válka chýlí ke konci. Na únorovém zasedání místního zastupitelstva se proto probíralo, jaké práce bude nutné vykonat hned po osvobození. V říjnu téhož roku byl ustaven ilegální národní výbor, stále více lidí se zapojovalo do partyzánského hnutí. Prvním, kdo za to zaplatil životem, byl Jan Janáček ze Sobíňova, který padl v boji u osady Leškovice poblíž Habrů. Ve dnech 4. a 5. května 1945 se vydali sobíňovští muži obsadit a zajistit vojenské sklady v Bílku a vyzbrojit občany k aktivnímu odporu. V té době totiž tisíce vojáků Schernerovy armády postupovalo z Moravy přes Ždírec nad Doubravou, aby unikli ze zajetí Rudé armády. Bylo třeba je zdržet a usměrnit jejich proud. Na dvou nákladních autech odjelo 5. května 51 mužů směrem na Ždírec nad Doubravou. V prostoru Dočekalovy vody se však střetli s dobře vycvičeným vojskem. V tomto boji padlo 19 hrdinů ze Sobíňova, 11 z okolních vesnic, šest lidí bylo zraněno a jeden z nich zemřel na následky zranění v nemocnici. Jejich jména najdeme na památníku, který byl u Dočekalovy vody vztyčen a najdeme je také na pietním místě v centru Sobíňova. Nejmladšímu z nich bylo pouhých 17 let. Tragické události tím však neskončily. Množství zbraní a munice zanechané v okolí a přímo v obci ustupující armádou si vyžádalo další oběti. Byli to dva mrtví a dva zranění při ukládání trofejní munice ve skladech v Bílku. Patnáctiletá dívka při sběru munice přímo v obci a tři mladí chlapci na podzim u Nového Ransku. Všichni, kromě jednoho chlapce, byli ze Sobíňova.

SEZNAM STAROSTŮ SOBÍŇOVA OD ROKU 1850 DO ROKU 1945

1850 Jan Starý
1852 Jan Hochman
1853 Václav Janáček
1867 Karel Zvolánek
1873 Hynek Peřina
1876 František Dymáček st.
1882 František Dymáček ml.
1889 Josef Janáček
1892 Josef Janáček
1906 Jan Tauber
1910 Antonín Slanař
1913 František Dymáček
1919 Josef Dvořák
1923 Jan Starý (1 měsíc)
1923 Josef Janáček
1927 Josef Janáček
1931 Josef Dvořák
1937 Jan Dvořák
1944 Alois Starý
1945 Josef Janáček

PŘEDSEDOVÉ A TAJEMNÍCI MNV OD ROKU 1948

Josef Janáček, předseda MNV
Bedřich Valenta
Jiří Kafka
Oldřich Stehno, uvolněný tajemník
Jaroslav Pecina
Stanislav Guhl
Pavel Boček

STAROSTOVÉ PO ROCE 1989

Pavel Boček
František Starý
Ladislav Málek
Václav Ležák

CO SE POSTAVILO PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

První starostí obyvatel obce bylo vyčištění vesnice od válečných připomínek. Ale nebylo to jednoduché. Mnoho lidí v tu dobu odešlo do pohraničí, později odcházeli za rozvíjejícím se průmyslem. Počet obyvatel klesal a první stavby byly zaměřeny na zemědělské budovy. Ale i tak se družstvu příliš nedařilo, takže nakonec byly pozemky předány státnímu statku.

Padesát členů svazu mládeže odpracovalo za rok 1951 více než 2000 hodin na výsadbě stromů u hřbitova, hřiště, na návsi a kolem cesty k Hlíně. Nejnáročnější byla úprava hřiště na odbíjenou v pískových jamách. V roce 1962 byla dokončena v akci Z (znamenalo to zvelebení, při kterém se pracovalo brigádnicky bez nároku na odměnu) budova národního výboru a požární zbrojnice. V dalších letech byla oplocena, na nový hřbitov byla zavedena voda, myslivci obnovili rybník U háje na koupaliště a v roce 1965 jej osadili rybami. V témže roce byl rozšířen vodovod pro osady Sopoty a Nová Ves, TJ Sokol vybudovala nové kabiny na hřišti. V letech 1966 až 1967 byla Kampelička přestavěna na pohostinství a předána Jednotě. Podpora ze státního fondu umožnila, aby byla zahájena stavba kanalizace. Během tří let jí bylo vybudováno víc než tři kilometry včetně úpravy vozovek do původního stavu.

V roce 1975 byla dokončena oprava základní devítileté školy a zahájena stavba mateřské školy. Od roku 1978 sloužily obě ke svému účelu včetně kuchyně a jídelny. Byla obnovena budova místní Jednoty, přistavěno skladiště a prodejna adaptována na samoobsluhu. Byly upraveny a rozšířeny tři protipožární nádrže, v roce 1980 byl zpracován projekt na výstavbu budovy pro společenské, kulturní a tělovýchovné využití. Původní plány ale nebyly naplněny – chybí tu ještě jedna část, která měla sloužit víceúčelovému zařízení jako turistická ubytovna – dnešní kulturní středisko obec pronajala.

Hospodářství, jako bylo například u Ječmínků v Sobíňově, v polovině minulého století ustoupilo jinému typu obživy.

SPOLKY A OSOBNOSTI

Místní Svaz dobrovolných hasičů je největší a také nejstarší organizací v obci. Byla založena roku 1881. První stříkačku získali hasiči od banky Slávie a v roce 1885 si na návsi postavili hasičskou zbrojnici. Sbor měl i vlastní knihovnu, která čítala na 300 svazků. V roce 1920 ji předal nově vzniklé obecní knihovně. Bez „dobráků", jak se často přezdívá dobrovolným hasičům, se neobejde žádná událost v obci. Vedle akcí, při kterých pomáhají ostatním, se věnují výchově mládeže, pořádají pro ni pravidelné letní tábory, ale také udržují techniku a profesionalitu, takže jsou zařazeni mezi zásahové jednotky, které při záchranných akcích doplňují profesionální sbory.

„V Sobíňově byly dva ochotnické spolky", napsala kdysi ve vzpomínce na rodnou obec paní Květa Hüblbauerová, která již není mezi námi."V hostinci u Ehrmanů v Nové Vsi měla své jeviště Dělnická tělocvičná jednota a v Sopotech v hostinci u Břízů měl své jeviště Sbor dobrovolných hasičů. Oba spolky měly své režiséry i herce. U Ehrmanů se režisérsky výrazně podepsala rodina Ležákova počínaje Václavem Ležákem kolářem a pak jeho synem Blahoslavem. Ještě se také objevil jako režisér Jan Starý z Družstva. U hasičů se režii věnoval František Švarc a později na obou scénách učitel Josef Janáček. Mládežníkům se zase věnoval Jarek Švarc. Břízův hostinec jednou o posvícení vyhořel a s ním shořelo i jeviště hasičů. Tenkrát jsem si se slzami v očích uvědomila, že tam shořela i část mého mládí, kde jsem hrávala divadlo, protančila několik plesů a tanečních, hlavně pouťových zábav. Nacvičovali jsme tam na poslední sokolský slet před válkou v roce 1938. Po roce 1945, už v Osvětové besedě, byla režisérkou Ludmila Pěchová..."

V Sobíňově byl i velmi úspěšný smíšený pěvecký sbor pod vedením Jiřího Holubáře. Účinkoval od roku 1958 pod patronací Vzoru a dosahoval velkých úspěchů. Byl ve své době i účastníkem Smetanovy Litomyšle. Mnozí lidé litují, že v práci pana Holubáře nikdo zatím nepokračuje. Naštěstí ve šlépějích svého otce postupuje, i když trochu jinak, ředitelka školy Alena Stará, která s dětmi toto umění pěstuje a pravidelně s nimi vystupuje pro obec.

Sportovci udělali fanouškům v poslední době radost, protože fotbalové mužstvo postoupilo do vyšší soutěže. Pohybuje se ve středu tabulky, což je úspěch.

O myslivcích (založeno 1947), rybářích, zahrádkářích (založeno 1963) a včelařích je slyšet v okamžiku, kdy je třeba udělat nějaké odborné rozhodnutí. Pracují ve prospěch svých koníčků a jejich hlavním cílem je ochrana přírody.

Sobíňov má v tomto ohledu slušnou pověst, stal se dokonce základnou Českého svazu ochránců přírody z Chotěboře. Chata, kterou mezi Novou Vsí a Sopoty vybudoval, slouží nejen akcím ochranářů, ale dokáže se o ni podělit i s jinými potřebnými organizacemi. Poslední příklad je z akce Psí kusy 2009, při které svoji základnu zapůjčil Občanskému sdružení Sobíňov, které uspořádalo tuto podívanou na záchranu sopotských varhan.

V Sobíňově a v ostatních osadách a zajisté i v blízkém okolí se kromě kutilů rodí také dobří muzikanti. Sobíňov měl v druhé polovině minulého století například dechovku pod vedením Josefa Dvořáka i taneční kapelu pod vedením Ladislava Dočekala. Jeho otec, kapelník Josef Dočekal, zemřel v roce 1968. Syn, který hrál od svých 18 let na různé nástroje, vedl nejednu dobrou kapelu, snad nejznámější před sobíňovskou Veselou pětkou byla Melodie pod patronací Chepos, slévárna Nové Ransko. A kdo s ním v té době hrál? Jiří Fiala z Bílku, Jan Stehno ze Sobíňova, Jiří Šťovík z Podmoklan, Josef Uchytil ze Sopot a Josef Průša z České Bělé. Ladislav Dočekal také vyučoval hudbě, hlavně své syny – Pavla ze Ždírce a Mirka ze Sobíňova. Kdyby dnes vystoupil pan kapelník se svou „mládežnickou" kapelou, byla by už ve složení vnuci Miroslav Pechr, Tomáš Dočekal, Mireček Dočekal a děda Láďa.

Hospoda u Ehrmanů

NOVÉ MOŽNOSTI

Možnosti, které přineslo období po roce 1989, zatím dokázal Sobíňov velmi dobře využít. Zdařila se plynofikace obce i příprava stavebních parcel. Dobré rozhodnutí zastupitelstva připravit pro individuální výstavbu zainvestované pozemky, se už nyní začíná vyplácet. Roste počet mladých rodin, které v Sobíňově našly nový domov. Jejich děti jsou příslibem, že školu, kterou obec vždycky hájila i za cenu vyšších finančních výdajů, nám nikdo nevezme. Obec bez školy není plnohodnotnou obcí, o tom se už přesvědčila mnohá lidská osídlení, která při zavření školy přišla o svou budoucnost.

Za dvacet let, které uplynuly od roku 1989, se změnil k lepšímu i vzhled obce. Mnozí lidé investovali do oprav a přestavby svých domů, veřejná prostranství jsou udržována. Někteří vkládají své vlastní prostředky do věcí, které slouží všem obyvatelům. Nejkrásnějším příkladem je škola, pozemek za ní a prostranství na návsi v Sopotech. Rodina Starých a Holubářova s dalšími pomocníky tu po získání právní subjektivity školy vykouzlila upravenou budovu uprostřed zahrady. Děti, které tu celý personál malotřídky učí a vychovává, vyrůstají v inspirativním prostředí. Také Karel Sláma se stará o krásný kousek přírody u Doubravky vedle Babína. Parta lidí si tam postavila chatu a tento prostor využívá také škola z Prahy – Klíčova a skauti z Chotěboře.

Aktivita lidí, kteří se chtějí podílet na rozvoji své obce, se v poslední době začíná projevovat nejrůznějšími způsoby. Bylo například založeno Občanské sdružení Sobíňov, jehož úkolem je získat prostřednictvím sbírek a dobročinných akcí dostatek peněz na opravu vzácných varhan v sopotském kostele. Současně s tím farní rada pod vedením Františka Starého získala dotaci z programu Rozvoj venkova na opravu kůru, kde budou varhany stát. Aby na kulturní a turistický potenciál Podoubraví, jehož je Sobíňov součástí, sdružení upozornilo, iniciovalo a zorganizovalo vytvoření rekordu v délce řetězce velikonočních kraslic. Díky vzorné spolupráci obcí Podoubraví a hlavně učitelů a dětí ze základních škol se to v roce 2009 podařilo. Bylo navázáno více než jeden a půl kilometru ozdobených úvazků a o Velikonocích, stejně jako před staletími, chodila do Sobíňova procesí poutníků stromořadím, které vedlo od obecního úřadu ke kostelu v Sopotech a do Nové Vsi.

V některých obcích, hlavně kolem Žďáru nad Sázavou, jsou vyznačeny různě dlouhé okruhy pro pěší i cykloturisty. To se zalíbilo sobíňovským turistům, zejména jejich představiteli Jaroslavu Jonákovi a tak takový okruh vyznačili i u nás. Navíc jej osadili informačními tabulemi, aby i cizí turisté věděli, kudy prochází a dověděli se něco z historie obce. Jaroslav Jonák navrhl a vyznačil příslušnou trasu, sestavil texty, vyrobil stojany a odpočinkový altán v Sopotech. Pomáhali místní hasiči i tehdejší starosta Ladislav Málek. Naučná stezka byla slavnostně otevřena 25. června 2006.

Sobíňov ve spolupráci s KČT Havlíčkův Brod uspořádal v jubilejním roce 2009 už patnácté ročníky populárních turistických akcí. Jsou to Zimní turistický pochod a lyžařský přejezd první únorovou sobotu, nazvaný svým zakladatelem, někdejším starostou Františkem Starým, Memoriál Ladislava Dymáčka podle zesnulého funkcionáře místního Sokola. Po něm převzala tuto akci parta, která pořádá letní pochod. Počet účastníků se každoročně zvyšuje, i když sníh bývá málokdy. Místo lyží se však memoriál jezdí na kolech a v poslední době i na koních. 15. ročníku se zúčastnilo 225 lidí. Letní dálkový pochod a cykloturistickou jízdu založil místní obyvatel a trpělivý obnovitel turistických značek Jaroslav Jonák se svými kamarády z KČT Havlíčkův Brod a nazval ji Léto v Železných horách. V jubilejním ročníku přišlo do cíle 452 lidí. Vzdálenější turisté mají možnost přespat na obecním úřadě, proto přijíždějí nejen ze všech koutů republiky, ale i ze Slovenska. Na parketě mohou dostat jak občerstvení fyzické (o to se stará Miloš Ondráček), tak i duševní. V minulých ročnících to byla country skupina Sázavská peřej, po několik posledních let je to sobíňovská skupina Jára Bílek a spol. Všechno ale začíná v Hospodě u Štefana Lazorčáka, kterou tyto akce proslavily.

V roce 625. výročí se začalo i se stavbou čistírny odpadních vod a kanalizací. Přípravu zahájil starosta Málek, stavební povolení, výběr stavební firmy a realizace už je na starostovi Václavu Ležákovi. Obec na tuto akci získala historicky největší dotaci – kolem 49 milionů korun. Výběrem firmy s nižším rozpočtem pak obec ušetřila Evropské unii několik milionů. První kopnutí se odehrálo v červenci 2009, stavba by měla trvat tři roky.

Smetánkova kovárna

JOSEF DVOŘÁK

Autorem kreseb v brožurce věnované 625. výročí první zmínky o vsi Sobíňově je zdejší rodák Josef Dvořák. Narodil se v Sobíňově v roce 1931 a zemřel na sklonku roku 2002. Byl statečným člověkem pevných morálních zásad. Jako student chotěbořského gymnázia byl spolu s dalšími studenty v roce 1948 uvězněn a v následujícím roce v prvním hromadném politickém procesu v kraji odsouzen. Vojenskou službu absolvoval jako příslušník Pomocných technických praporů na nucených pracích v uhelných dolech na Ostravsku a v Handlové. Po celý další život pak pracoval v ocelárnách, ve strojírenství (jako tovární dělník po řadu let na Starém Ransku) a nakonec jako lesní dělník.

Josef Dvořák byl člověk mnoha kulturních zájmů. Své tvůrčí aktivity věnoval hlavně výtvarnictví, byl i výborný muzikant, fotograf, byl autorem kulturně historických a přírodovědných prací z našeho regionu, byl znám jako organizátor kulturního života. Sobíňovský rodák Josef Dvořák žil a tvořil v Podoubraví. Jeho realistická grafická díla jsou často plná humoru, zachycují prostředí našich obcí a zdejší lidové typy a určitě si zachovají do budoucna i svou hodnotu historicko-dokumentační.

Zpracováno podle katalogu výstavy Josefa Dvořáka z roku 2003. Vydala Společnost Jana Zrzavého v Krucemburku.

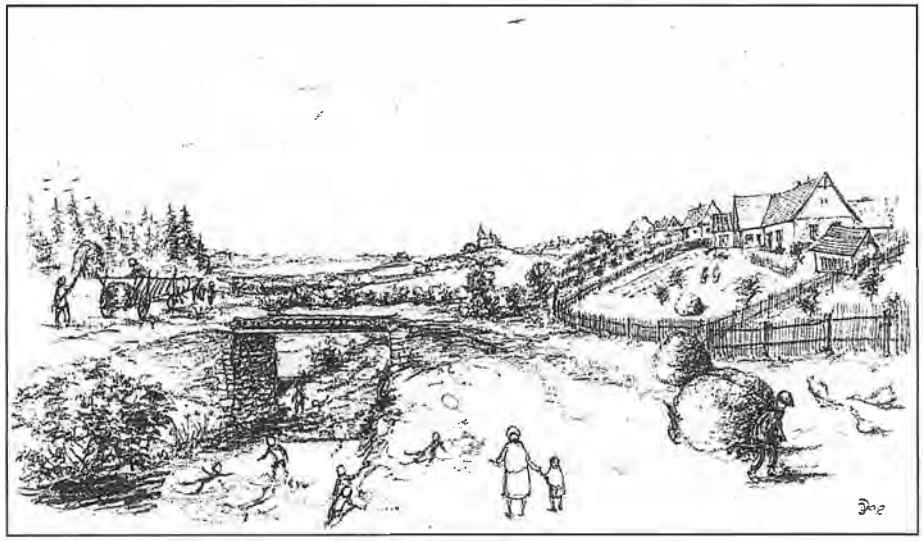

Most v Huti z roku 1927. Musel ustoupit novému korytu Doubravy a novému mostu po melioracích v sedmdesátých letech 20. století.

NAUČNÁ STEZKA

Rozložení informačních tabulí:
1 – Sobíňov, 2 – Březinka, 3 – CHKO Železné hory, 4 – Liběcká stezka, 5 – Huť a Hlína, 6 – Rybníky, 7 – Les, 8 – PR Niva Doubravy, 9 – Terénní stanice ČSOP, 10 – Sopoty, 11 – Tvrziště Soběnov, 12 – Obecní úřad Sobíňov

Vydal Obecní úřad Sobíňov v roce 2009 u příležitosti 625. výročí první zmínky o obci. Náklady hrazeny z dotace kraje Vysočina.

Zpracovala Bohumila Krčová za přispění Jaroslava Jonáka a Václava Ležáka na základě materiálů Elvie Žandové, publikací Karla Janáčka, knihy Cesta Liběcká od Františka Horáka a Emanuela Chramosty z roku 1923 a brožurek 600. let Sobíňova a skládačky Sobíňov 620.

Fotografie Alena Stará a Marcela Lanková.
Dobové kresby Josef Dvořák.
Grafická úprava a tisk Hermann & spol., www.tiskhb.cz.
Náklad 300 kusů.